

MİLLÎ MÜCADELE YILLARINDA
MİLLÎ EGEMENLİK İLKESİNİN DOĞUŞU
THE BIRTH OF THE NATIONAL SOVEREIGN PRINCIPLE
IN THE YEARS OF NATIONAL STRUGGLE

HÜSEYİN BULUT

Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
Dr. Lecturer, Erzincan Binali Yıldırım University, Faculty of Education, Department of Basic Education
hbulut@erzincan.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0001-9158-2883>

Atıf / Citation

Bulut, H. 2021. "Millî Mücadele Yıllarında Millî Egemenlik İlkesinin Doğuşu". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute*. 72, (Eylül- September 2021). 401-408

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 04.03.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 09.07.2021
Yayın Tarihi- *Date Published* : 05.09.2021
 : <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4506>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by iThenticate programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-72, Eylül-September 2021 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851
www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

MİLLÎ MÜCADELE YILLARINDA
MİLLÎ EGEMENLİK İLKESİNİN DOĞUŞU
THE BIRTH OF THE NATIONAL SOVEREIGN PRINCIPLE
IN THE YEARS OF NATIONAL STRUGGLE

HÜSEYİN BULUT

Öz

Anlam bakımından Hâkimiyet ile Egemenlik benzer kelimelerdir. Önceleri daha çok hâkimiyet kelimesi kullanılırken, günümüzde egemenlik kelimesi tercih edilmektedir. “Hâkimiyet” kelimesi 1921 ve 1924 anayasalarında kullanılırken, 1961 ve 1982 anayasalarında “Egemenlik” kavramı tercih edilmiştir.

Millî egemenlik Türk inkılabının ana ilkesidir. Yeni Türk Devleti'nin kuruluş aşamasında hem düşünce ve hem de uygulama açısından oluşan ve gelişen bu ilke Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde olgunlaşmıştır. Bu tarihten sonra Millî egemenlik ilkesi tam anlamıyla benimsenmiş ve egemenlik yetkisinin sadece millete ait olduğu esası kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Millî Egemenlik, Millet, Atatürk.

Abstract

Dominance and Sovereignty are similar words in terms of meaning. While the word dominance was used more in the past, today the word sovereignty is preferred. While the word "domination" was used in the 1921 and 1924 constitutions, the word "sovereignty" was preferred in the 1961 and 1982 constitutions.

National sovereignty is the main principle of the Turkish revolution. This principle, which was formed and developed in terms of both thought and implementation during the establishment of the new Turkish State, matured in the Amasya Circular, Erzurum and Sivas Congresses. After this date, the principle of national sovereignty was fully adopted and the principle that sovereignty belongs only to the nation was accepted.

Key Words: National Struggle, National Sovereignty, Nation, Atatürk.

Structured Abstract

Sovereignty and domination are synonyms. While the word sovereignty was used more in the past, the word sovereignty is preferred today. National sovereignty can be expressed as the sovereignty, the supreme power that establishes and governs the state, belongs directly to the people, not to individuals or certain groups. National sovereignty or national sovereignty means that the nation governs itself, choosing a committee to govern itself. National sovereignty refers to the democratic regime, that is, sovereignty belongs to the nation unconditionally. With its external appearance, national sovereignty indicates the free and independent life of the nation, the unity and integrity of the nation against the outside. Sovereignty is a characteristic of state power. The highest power in domestic law also means an independent power in international law. Sovereignty was used as dominance in the 1921-1924 Constitutions. In the 1961-1982 Constitutions, it began to be used as sovereignty. According to the principle of national sovereignty, when electing representatives, voters use only electoral authority, not a sovereign right. Concepts such as national will and national sovereignty have entered our political life together with the national struggle. It was Atatürk who brought into our state life the mentality that sovereignty belongs not to the sultan, not to a class or a group, but to the Turkish Nation.

In order to ensure the success of the national independence struggle, Atatürk considered it necessary for the newly established state to be based on principles such as national sovereignty and national will, taking into account the determination and decision of the nation, the sovereignty of the nation and the administration of the nation as the only solution. The place of the principle of national sovereignty, which is the basic principle of the Turkish revolution, in Turkish political life and its entry into public law, neither the Tanzimat and Islahat Fermans nor the I. and II. It started with Atatürk's arrival in Samsun, not with the constitutional monarchies. The principle of national sovereignty, which developed and formed in the intellectual and theoretical aspects within the preparations for the establishment of the new Turkish State, showed itself in the Amasya Circular, Erzurum and Sivas Congresses.

According to the theory of national sovereignty, the owner of sovereignty is the nation. National sovereignty is the ability of a nation to determine its own destiny and political order independently from all kinds of pressure and influence. Sovereignty is the general will of the entity called the nation. This will belongs to the nation as the supreme power and power. The source of sovereignty is not based on divine will, but on national will. The will of the people is not equal to the sum of individual wills. It consists of the coming together, fusion and synthesis of individual wills. National sovereignty is the will of the nation depending on the event of nationalization and at the same time the indivisible and inalienable will of the nation. According to the theory of national sovereignty, the owner of sovereignty is the nation. National sovereignty is the ability of a nation to determine its own destiny and political order independently, away from all kinds of pressure and influence.

Sovereignty is the general will of the entity called the nation, the community. This will belongs to the nation as the supreme power and power. The source of sovereignty is not based on divine will, but on national will. The will of the people is not equal to the sum of individual wills. It consists of the coming together, fusion and synthesis of individual wills. National sovereignty is the will of the nation, depending on the event of nationalization, as well as the indivisible and inalienable will of the nation. He showed the manifestation of this idea as soon as he set foot in Anatolia, and in his report dated May 22, 1919, which he sent from Samsun to the Grand Vizier, his first statement based on the principle of national sovereignty was stated as follows. "The nation has accepted the principle of national sovereignty and Turkish nationalism. It will work for it". Thus, for the first time, the principle of national sovereignty is expressed in an official document and national sovereignty is stated as a goal for the nation. With this report, M. Kemal Pasha both opposes the sultanate and reveals his revolutionary intellectual structure and true identity. "National sovereignty is such a light

that in front of it chains melt, crowns and thrones sink and perish. Institutions built on the bondage of nations are doomed to collapse everywhere.”

While Atatürk was processing the principle of national sovereignty, he handled, developed and succeeded in meeting the needs of the Turkish nation with a great skill and power of knowledge. In this sense, “The whole world should know that there is no power, no authority above this state and this nation. There is only one force. It is also national sovereignty. There is only one rank and that is the heart, conscience and existence of the nation. The principle of national sovereignty is both an unchanging fundamental element of our Constitution and a permanent principle of our state practices today, as it was in the past. Continuity and protection of freedom, equality and justice in society is only possible with full and absolute national sovereignty.

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi incelenirken üzerinde durulması gereken en önemli konu, milli hâkimiyettir.

Millî Hâkimiyet kavramını tam anlamıyla açıklığa kavuşturabilmek için, ilk önce hâkimiyet kavramı üzerinde durmalıyız. Sözlük'te hâkimiyet, hükmeden anlamını ifade etmekle; hâkimlik, amirlik ve üstünlük anlamında da kullanılmaktadır. Millî Hâkimiyet en üstün irade veya otorite olarak tanımlanır. Egemenlik olarak da adlandırılmaktadır. (Kapani 1988: 54) Esasen, milli hâkimiyet, çağdaş batı demokrasilerinin temeli olduğu gibi serbest düşünme, inanma ve araştırma ortamını hazırlayan faktörlerden de birisidir. (Cin 1985: 1)

Bir başka deyişle egemenlik bir milletin, ülkesi üzerinde kendi kendisini yönetmek üzere kurallar ve kaideler koyabilmesi; bu kural ve kaideleri içte ve dışta uygulayabilmesi gücü olarak da tanımlanabilir. (Mumcu 1988: 98)

Devlet kurabilmiş topluluklarda, müesseseseleşmiş bir ‘üstün otorite’ vardır. Bu otorite, çeşitli isimlerle ifade edilmektedir. Hâkimiyet veya egemenlik, iktidar, devlet kudreti gibi terimler bu amaçla kullanılmaktadır. (Güler 1966: 2) Devlet, toplumun siyasal örgütlenmesidir. (Teziç 1991: 115) Kendinden daha üstün ve daha yüksek bir güç tanımama, buyruğunu yürütme, egemenliğin bir vasfı, bir niteliğidir. İç hukukta (millî hukukta) en üstün kudreti, milletler arası hukukta ise bağımsız bir gücü ifade eder.

Bu anlamda Türk Devleti'nin temel dayanağı ve yapıcı gücü de doğal olarak millî egemenlik ilkesidir (Eroğlu 1984: 137). Bu egemenliğin gerçek sahibi millettir ki bu bir milletin kendi kaderini ve siyasi düzenini her türlü baskı ve etkiden uzak bağımsız olarak belirleyebilmesidir (Eroğlu 1984: 139, Giritli 1996: 348). Bu iradenin kayıtsız şartsız doğrudan doğruya Türk Milleti'ne ait olduğu fikrini devlet yaşantısına kazandıran ve onu kamu hukukunun bir temel ilkesi haline getiren lider Atatürk'tür. (İnan 1977: 26). Bu anlamda Millî egemenlik kavramı siyasi hayatımıza ilk defa Millî mücadele ve ulu önder Atatürk'le beraber girmiştir (Kitapçı 1987: 19).

Millî hâkimiyet, Millî Mücadelenin ve yeni Türk Devlet ve Demokrasinin temelidir. (Gül 1994: 391) M. Kemal Paşa, Millî egemenlik ilkesine dayanan ilk açılışını Samsun'dan sadarete gönderdiği 22 Mayıs 1919 tarihli raporunda şöyle belirtilmiştir. “*Millî, Millî hâkimiyet esasını ve Türk Milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunun için çalışacaktır*” (Bıyıklıoğlu 1959: 50, İnan 1977: 43-44, Kitapçı 1987: 19). M. Kemal Paşa bu raporu ile hem saltanata karşı gelmekte ve hem de ihtilalci düşünce yapısını ve gerçek amacını ortaya koymaktadır (Kocatürk 1971: 45). “*Millî hâkimiyet öyle bir nurdur ki onun karşısında*

zincirler erir, taç ve tahtlar batar, mahvolur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafa yıkılmaya mahkûmdur”.

Daha sonra 21-22 Haziran 1919 da yayımladığı Amasya Tamimi ile “*Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*” ilkesini kabul etmiştir. Millî egemenlik esasına dayanan hükümet fikrini oluşturmaya başlamış (Orsoy 1994: 94, İnan 1977: 26) Millî iradeye ve millet hâkimiyetine dayanmayan bir Millî bağımsızlıktan söz edilemeyeceğini ortaya koymuştur. Nitekim 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihlerinde toplanan Erzurum Kongresi aldığı kararlarla Millî birlik ve beraberlik esası içinde Millî sınırlar içinde vatanın bütünlüğünü ve hiçbir ayrılığın kabul edilemeyeceğini tüm dünyaya duyurmuştur. “*Kuvayı Millîye’yi amel, İrade-i Millîye’yi hâkim kılmak esastır*” ibaresi ile Amasya’da deklare edilen Millî egemenlik ilkesini pekiştirmiştir. (Nutuk 1982: 31).

4-11 Eylül 1919 tarihli Sivas Kongresinde de Amasya Tamimi ve Erzurum Kongresi kararları aynen kabul edilmiştir. Bu arada Erzurum ve Sivas Kongreleri ile oluşan Heyet-i Temsiliye Millî egemenliğin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. (Bedük 1989: 160).

M. Kemal Paşa, Sivas Kongresinden sonra daha da cüretkâr davranarak Heyet-i Temsiliye adına İstanbul’da Damat Ferit Paşa kabinesini istifaya davet etmiş, ayrıca Meclis-i Mebusa’nın da toplanmasını istemiştir. Bir süre gelişmeleri bekleyen Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Temsiliye’nin, aldığı bir kararla İstanbul Hükümeti ile bütün ilişkilerini kesmiştir. M. Kemal Paşa’nın başkanlığında sürdürülen bu hareket Anadolu’da gelişmekte olan millî egemenlik düşüncesinin de önemli bir işaretidir.

Bu gelişmeler sonucunda Damat Ferit Paşa Hükümeti düşmüş ve bu hükümetin yerine Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulmuştur. Bu sırada üç hafta süreyle Anadolu’nun kendi kendini yönetmesi de ulusal egemenlik açısından önemli bir gelişmedir. (Bedük 1989: 161). Yeni kurulan Hükümet ile önce karşılıklı yazışmalar başlatılmış, sonra görüşmelere geçilmiştir. İstanbul Hükümeti adına Amasya’ya gelen Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Temsil Heyeti adına Mustafa Kemal Paşa arasında 20-22 Ekim 1919 tarihlerinde yapılan görüşmeler sonunda taraflar karşılıklı olarak birbirlerinden beklentilerini protokol şeklinde tanzim ederek imzalamışlardır. Salih Paşa İstanbul’a döndükten sonra taahhüt ettiği esasların pek çoğunu yerine getirememiş ama bu isteklerin içerisinde olan, Meclis-i Mebusa’nın yeniden toplanması çalışmalarını başlatmıştır. Bu açıdan önemli olan Amasya görüşmeleri ayrıca, şimdiye kadar isyancılar olarak nitelendirilen Kuva-i Milliyecilerin, İstanbul Hükümetince resmen muhatap kabul edilmesi, Temsil Heyeti’nin varlığını meşrulaştırmıştır (Turan vd 2011: 108). Yapılan seçimlerin sonucunda, seçilen milletvekilleri İstanbul da toplanmaya başlamışlardır.

12 Ocak 1920 tarihinde İstanbul’da Meclis-i Mebusan ilk toplantısını yaparak açılmıştır. Ancak İstanbul işgalci güçlerin kontrolünde olduğu için bu durum milletin iradesinin serbestçe temsil edilmesine izin vermemekteydi. Buna rağmen Meclis-i Mebusan tarihi kararını yani “*Misak-ı Milliye*” kabul ederek son görevini yerine getirmiştir. Bu kararın alınmasından hemen sonra 16 Mart 1920 tarihinde işgalci güçler Meclis-i Mebusan’ı basarak meclisi dağıtmışlardır. (Eroğlu 1984: 141; Turan 1994: 114).

Bütün bu gelişmeler M. Kemal Paşa tarafından değerlendirilmiş ve sonucunda Ankara’da olağanüstü yetkilere sahip bir meclis kurmaya ve Millî iradeyi bu meclis aracılığıyla gerçekleştirmeye karar vermiştir.

Yeni Devletin Kuruluşu Ve Millî Egemenlik İlkesinin Anayasalarda Yer Alması

M. Kemal Paşa'nın 19 Mart 1920 tarihli tamimi ile Millet Meclisi için seçimler yapılmasına karar verilmiş, 22 Nisan da mülki ve askeri makamlara gönderdiği bir telgraf ile B. M. Meclisi'nin göreve başlayacağını ve bu tarihten itibaren mülki ve askeri makamların ve bütün milletin müracaat edeceği tek makamın meclis olacağını duyurmuştur. (Feyzioğlu 1987: 88; Erzurumlu: 132). Büyük Millet Meclis 23 Nisan 1920 de Ankara'da açılmıştır. Meclis açıldıktan sonra Millî hâkimiyet ilkesi daha da güçlenerek gelişmiştir. (Tünay 1986: 167; Karaduman 1985: 317). Bu meclis, milletin gerçek temsilcilerinden oluşmuş, millet iradesi ile gerçekleşmiş bir meclistir. (Eroğlu 1984: 144).

M. Kemal Paşa'nın Meclis Başkanlığı'na seçilmesi ile göreve başlayan meclis aynı zamanda millî hâkimiyet ilkesini de hayata geçirmiştir. Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşa'nın önerileri ile şu kararları almıştır;

1) Mecliste beliren Millî iradeyi bilfiil (gerçekten) vatanın mukadderatına (alinyazısına) hâkim kılmak esas umdedir (ilkedir). Büyük Millet Meclisi'nin fevkinde (üstünde) bir kuvvet mevcut değildir.

2) B. M. Meclisi yasama ve yürütme yetkilerini kendisinde toplamıştır. Meclisten seçilecek ve vekil olarak görevlendirilecek bir kurul hükümet işlerine bakacaktır, Meclis başkanı bu hükümetin de başkanıdır.

Atatürk'ün Nutuk'ta da belirttiği bu hükümet, Hâkimiyet-i Millîye esasına müstenit halk hükümetidir. (Nutuk 1982: 438-439). B. M. M.'nin kabul ettiği bu esaslar daha ilk günden itibaren millet egemenliğinin temel ilke olarak benimsendiğini göstermektedir. Yeni kurulan Meclis milletin tek temsilcisi sıfatı ile kuvvetler birliği sistemini benimsemiştir. Aynı bir devlet başkanlığı mevcut değildir. Meclis başkanı aynı zamanda hükümet ve devlet başkanıdır. Hükümeti teşkil eden üyeler, vekil diye adlandırılıyorlardı. Bunlar doğrudan doğruya Meclis tarafından ve üyeler arasından seçilmekteydi. (Eroğlu 1984: 142, Öztürk 1990: 907-908). B. M. M. nin, görevi sadece yasa çıkarmak değil, aynı zamanda memleketi saran tehlikeler karşısında, milleti kurtarmak ve bağımsızlığını sağlamaktır. Meclisin açılışından itibaren 20 Ocak 1921 tarihli Anayasanın kabulüne kadar, ülkenin yönetimini ele alan “*Büyük Millet Meclisi'nin şekil ve mahiyetine*” yönelik önemli kanun tasarıları görüşülmüştür. (Tekinşen 1986: 30). Nitekim BMM tarafından kabul edilen kanunların hemen hepsinde, “işbu kanunun icrasına BMM memurdur” ibaresi yer alacak, böylece yasaların yürütülmesi yetkisini dahi meclis kendi elinde tutacaktır (Tanör 1998: 237). Ancak o günün şartları gereği şimdilik saltanata dokunulmayacak, zaman ve zemin oluşturulduktan sonra saltanat kaldırılıp millet egemenliği olan Cumhuriyet ilan edilip sonra da hilafete son verilecektir. 20 Ocak 1921' de BMM tarafından kabul edilen ilk anayasa, yok olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine yeni bir devletin kuruluşunu öngörüyordu. Bu anayasa aynı zamanda Millî hâkimiyeti esas kılan ve vatanın kaderini Millî hâkimiyetin temsilcisi olarak BMM'ine bırakan bir hukuki ve siyasi belge olarak ortaya çıkıyordu. Nitekim M. Kemal Paşa Mecliste yaptığı bir konuşmasında: “*Efendiler millet bizi buraya gönderdi, fakat ömrümüzün sonuna kadar biz burada ve bu milletin idaresini ve hâkimiyetini, miras kalmış mal gibi, temsil etmek için toplanmış değiliz. Ve sizi toplamak ve dağıtmak kudretine hiç kimse sahip değildir. Millet bilmelidir ki, bir günde vekilleri toplar ve gönderir. Burayı hiç kimsenin kayıt ve şarta bağlamaya hak ve salâhiyeti yoktur ve olmamalıdır*” demektedir. (TBMM Zabıt

Ceridesi: 120). Buradan da anlaşılacağı üzere M. Kemal Paşa, milletin ve Millî iradenin her şeyden daha üstün olduğunu savunmaktadır. Bu ise Cumhuriyet'in ta kendisidir.

20 Ocak 1921 Anayasası'nda hayat bulan "*Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. İrade usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir*" kararı ile hâkimiyet padişahattan alıp millete verilmiştir. Bu da Millî mücadelenin ruhuna resmi bir hüviyet kazandırmıştır. Ancak 1921 Anayasası'na rağmen hilafet ve saltanat kaldırılmamış, Büyük Taarruz'un kazanılması ve imzalanan Mudanya Mütarekesi'nden sonra Lozan'da bir barış antlaşmasının yapılacağı kararı saltanatın kaldırılmasının da gerekçesini oluşturmuştur. Avrupa devletleri hem İstanbul Hükümetini hem de Ankara Hükümetini barış konferansına davet etmişlerdir. Hem bu iki başlılığı ortadan kaldırmak hem de zaferin gerçek sahiplerinin hakkını vermek için saltanatın kaldırılması hakkında kanun tasarısı Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuştur. Mecliste bazı milletvekillerinin hilafetle saltanatın birbirinden ayrılmayacağı fikrini ileri sürerek engellemeye çalışmaları karşısında, M. Kemal Paşa tarihi öneme haiz konuşmasını yaparak (Nutuk 1982: 690-691) üyelerin dikkatini çekmiştir. Bu konuşmadan sonra komisyon tarafından hazırlanan kanun tasarısı hemen kabul edilmiş ve 1 Kasım 1922 de Saltanat kaldırılmıştır. Ayrıca bu kanunla hilafetle saltanat birbirinden ayrılmış, saltanat yerine halk hükümeti kurulmuştur. Karar aynı zamanda, Millî egemenlik teorisine de uygun olarak millet adına konuşacak yegâne makamın da BMM olduğunu ilan etmiştir. Millî mücadele devrinin zaruretlerinden ileri gelen Meclis Hükümeti sistemi, artık işleyemediğinden ve hükümet bunalımlarını da çözmeye elverişli olmadığından Cumhuriyet'i ilan etmek tarihi bir zorunluluk olmuştur.

29 Ekim 1923 tarih ve 364 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile ve eski I. Maddeye son bir fıkra eklenerek "*Türkiye Devleti'nin şekli-hükümeti Cumhuriyet'tir*" denilerek Cumhuriyet ilan olunmuştur. Anayasa'da yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanı Devlet Başkanı olarak adlandırılmakta ve Başbakanı Meclis âzası arasından seçer denilmekle parlamenter rejime doğru yönelinmiştir (Eroğlu 1984: 150).

Cumhuriyetin kurulması ile halk idaresi gerçekleşmiştir. Bundan sonra sıra halifelik makamına gelmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra bu makamın devam etmesi mümkün değildi. Ancak memleket şartları göz önünde bulundurularak bir süre beklenilmiş ve 3 Mart 1924'te kabul edilen bir kanunla halifelik de kaldırılmıştır. Şimdi, kurulan devlete yeni bir şekil ve nitelik kazandıracak ve bu gelişmelere cevap verecek bir anayasaya ihtiyaç vardır. Bu da 20 Nisan 1924'de yapılan Anayasa ile tamamlanarak, Millî egemenlik ilkesi anayasanın baş tacı edilmiştir.

20 Nisan 1924 Tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu

1924 Anayasası kuvvetler ayrımına yer vermekle, parlamenter rejime geçişte 1921 Anayasasına göre bir adım daha ileri gitmiştir. (Eroğlu 1984: 151, Giritli 1998: 628). 1924 Anayasası, "*Hâkimiyet bilâkaydüşart milletindir*", "*Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet namına Millî hâkimiyeti temsil eder*", prensiplerini kabul ederek milleti tek söz sahibi yapmıştır. 1924 Anayasası genel olarak tarihî ve sosyal değişimlerin bir sonucudur. Bu anayasa, ruhunu ve sistemini doğrudan doğruya memleketin ihtiyaçlarından ve hayatın gerçeklerinden almıştır. 1924 Anayasasına göre yasama ve yürütme erkleri meclise, yargı erk'i ise millet adına usul ve kanuna göre bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır hükmüne bağlamıştır. (Okandan: 324-325).

1961 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1921 ve 1924 Anayasaları gibi Türk inkılabının temel prensiplerinden Millî egemenliğe gereken yeri vermiştir. Ancak 1961 Anayasasındaki Millî egemenlik ile ilgili maddenin muhteviyatı önceki anayasalara göre değişikliğe uğramıştır. Şöyle ki. *“Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz”*. Bununla birlikte 1924 Anayasasında egemenliği TBMM kullanacak denirken 1961 Anayasasında ise Millî egemenlik yetkili organlar eliyle kullanılacaktır denmiştir. Böylelikle güçler ayrılığı sistemi ilkesi ülkemize girmiş ve tatbik edilmiştir. (Gümüştü 1989: 184).

1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 9 Kasım 1982’de Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kili vd 2000: 262). 1982 Anayasasında, Millî Egemenlik ile ilgili hükümde 1962 Anayasa’sından farklı bir ifade yoktur. Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğunu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili bulunan hiçbir kişi ve kuruluşun bu Anayasa’da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı, Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünden ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulamak üzere tevdi olunmuştur. 1982 Anayasası içeriği ile Millî Egemenlik ilkesinin devletin bütün faaliyetlerine de hâkim olduğunu göstermektedir. 1982 Anayasası da içeriği itibarı ile Millî egemenlik ilkesini temel ilke olarak kabul etmiştir. (Eroğlu 1984: 160).

Sonuç

Atatürk, Millî egemenliği Millî mücadelenin daha başında benimseyip, savunarak bunun için her şeyden önce Millî birliği sağlamayı amaç edinmiştir. Böylece Millî hâkimiyetin üstünlüğünü ileri sürülerek, milletin kararına uyulması zorunluluğunu ortaya koymuştur.

Atatürk, Millî egemenlik ilkesini işlerken bunu büyük bir beceri ve bilgi gücü ile Türk milletinin ihtiyacına cevap verecek şekilde ele almış, geliştirmiş ve başarıya ulaştırmıştır (Eroğlu 1984: 163).

Bu anlamda, *“Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin üstünde hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da Millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir”* (Kocatürk 1984: 26) demiştir.

Millî egemenlik ilkesi geçmişte olduğu gibi, bugün de hem Anayasa’mızın değişmeyen temel bir ögesi hem de devlet teamüllerimizin süreklilik taşıyan bir ilkesidir.

Toplumda hürriyet, eşitlik ve adaletin devamlılığı ve korunması ancak tam ve kat’î manasıyla millî egemenliğin sağlanması ile mümkündür.

Bütün devlet teamüllerinde Millî egemenliği değerlendirmek, demokrasinin bir gereği olduğu kadar Anayasa’mızın da kaçınılmaz bir emridir.

Kaynaklar

- Atatürk, M. K. (1982). *Nutuk- 1*, İstanbul.
- Atatürk, M. K. (1982). *Nutuk- 2*, İstanbul.
- Bedük, N. (1989). *Milli Egemenlik ve Tam Bağımsızlık*. Gazi Üniversitesi, Atatürk'ün 50. Ölüm Yılı Anma Konferansları. Ankara.
- Bıyıkoğlu, T. (1959). *Atatürk Anadolu'da*. Ankara.
- Cin, H. (1985). “*Milli Hâkimiyet ve Atatürk*”, Konferans (Selçuk Üniversitesi, 26.04.1985), Konya.
- Eroğlu, H. (1984). “*Milli Egemenlik İlkesi ve Anayasalarımız*”. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. C. I, Sayı;1. Kasım, Ankara.
- Erzurumlu, F. (yy). *Atatürk ve Milli Egemenlik, Atatürk Haftası Armağanı*. Ankara.
- Feyzioğlu, T. (1987). *Atatürk ve Milliyetçilik*. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Ankara.
- Giritli, İ. (1996). “*Ulusal Egemenlik ve Atatürk*”. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi-XII, Ankara.
- Giritli, İ. (1998). “*Günümüz Işığında Laiklik, Millî Egemenlik ve Millî Birlik ve Beraberlik İlkeleri*”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIV (41), Ankara.
- Gül, M. (1994). “*Türkiye Cumhuriyeti'nin Temelini Teşkil Eden Değerler*”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi-X, Ankara.
- Güler, A. (1996). *Türk Yönetim Anlayışının Kaynakları (Başlangıçtan XII. Yy'a)*, Ankara.
- Gümüşsu, M. (1989). “*Türkiye'de Milli Egemenlik Düşüncesinin Gelişmesi*”. Gazi Üniversitesi, Atatürk'ün 50. Ölüm Yılı Anma Konferansları, Ankara.
- İnan, A. (1977). *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*. Ankara.
- Karaduman, N. (1985). “*Milli Egemenlik*” Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi-I, Ankara.
- Kapanım. (1988). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara.
- Kili S, Gözübüyük A. Ş. (2000). *Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İşbankası Yay, İstanbul.
- Kitapçı, Z. (1987). “*Atatürk'te Milli Birlik- Milli Hâkimiyet Anlayışı ve Onun Tarihi Realitesi*”. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, I (1) Ankara.
- Kocatürk, U. (1971). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara.
- Mumcu, A. (1988). *Atatürkçülükte Temel İlkeler*, İstanbul.
- Okandan, R. G. (yy). *Hükümdarlık Kudreti ve Buna Dâhil Yetkiler Bakımından 20 Nisan 1340 Esas Teşkilat Kanununun Hususiyetleri*, İÜFM, XXVIII, İstanbul.
- Orsay, R. (1994). “*Türklerde Milli Egemenlik ve Atatürk*”, *Atatürk ve Milli Egemenlik Paneli* (bildirileri), M. Kemal Üniversitesi Yayınları, Antakya.
- Öztürk, K. (1990). *Atatürk'ün TBMM'deki Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları-II*, Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi, I. İçtima, 2. Toplantı, S. 120.
- Tanör, B. (1998). *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yay, İstanbul.
- Tekinşen, C. (1986). *Atatürk ve Milli Hâkimiyet, Atatürk Haftası Armağanı*, 10.11.1986, Atatürk Dizisi, Ankara.
- Teziç, E. (1991). *Anayasa Hukuku*, İstanbul.
- Turan. R- Safran. M. (1994). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Yargı Kitapevi. Ankara.
- Turan. R, Safran. M vd. (2011). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Okutman Yayıncılık. Ankara.
- Tünay, B. (1986). “*Milli Egemenlik*”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi- III, Ankara.